

Supostavni pristup prilagodbi roda engleskih imenica u talijanskom i hrvatskom jeziku

Za razliku od talijanskog i hrvatskog jezika, u engleskom se gotovo u potpunosti izgubilo razlikovanje gramatičkih rodova. Engleske imenice, koje imaju prirodni rod, u navedenim jezicima primateljima dobivaju gramatički rod. Budući da su među posuđenicama najbrojnija vrsta riječi upravo imenice, određivanje njihova roda prvo je i možda najvažnije pitanje koje se tiče gramatičke prilagodbe leksičkih anglizama. Nepodudarnost rodova u jezicima primateljima dovodi do nastanka gramatičkih lažnih parova.

1. Uvod

Nije rijedak slučaj da iste engleske riječi ulaze u različite jezike primatelje. Stupanj i postupci prilagodbe na različitim razinama često se ne podudaraju. Kad je riječ o talijanskom i hrvatskom, primjećujemo da dolazi do fonoloških, ortografskih, morfoloških i semantičkih promjena uslijed kojih ne samo da se te posuđenice udaljuju od engleskih predložaka, nego su i u dvama jezicima primateljima zamjetne razlike u prilagodbi istih engleskih riječi.

Kao što znamo, među posuđenicama najzastupljenije su imenice. Premda su u talijanskom znatno manje morfološki prilagođene nego u hrvatskom, postoji prilagodba koju imenice ne mogu zaobići. Riječ je o prilagodbi roda, koja je obvezatna u jednom i drugom jeziku primatelju.

Za razliku od engleskoga, gdje imenice imaju prirodni rod, talijanski i hrvatski imenički sustav odlikuju se kategorijom gramatičkoga roda. Da bi mogle obnašati različite sintaktičke funkcije, imenicama preuzetim iz engleskoga potrebno je prilagoditi rod. U talijanskom postoji muški i ženski rod, a u hrvatskom još i srednji. Ovdje nam je cilj analizirati čimbenike o kojima u talijanskom i hrvatskom jeziku ovisi pridavanje rodova, usmjeravajući pozornost na podudaranja i razilaženja između dvaju jezika primatelja.¹

2. Gramatički rod određen spolom

Imenice koje znače osobe u talijanskom i hrvatskom dobivaju rod u ovisnosti od spola na koji se odnose:

tal. <i>gentleman</i> m.	hrv. <i>džentlmen</i> m.
tal. <i>lady</i> f.	hrv. <i>ledi, lejdi, lady</i> f.
tal. <i>boy</i> m.	hrv. <i>boj</i> m.
tal. <i>barman</i> m.	hrv. <i>barmen, barman</i> m.
tal. <i>steward</i> m.	hrv. <i>stjuard</i> m.
tal. <i>dandy</i> m.	hrv. <i>dendi</i> m.

Dok se u talijanskom ženski rod anglizma *star* objašnjava semantičkom analogijom prema talijanskom *stella* f. 'zvijezda' (v. § 4.1.8.), posuđenica *superstar* u talijanskom može imati oba roda, ovisno o spolu osobe na koju se odnosi: *illa superstar* (MINI 284; DISC 2680). FILIPOVIĆ₃ (str. 249) uz hrvatski anglizam *star* piše f. i m., za razliku

---

¹ Za talijanski konzultirani su rječnici PALAZZI (1940.), MINI (1998.), DISC (1997.), DE MAURO (2000.), DE MAURO/MANCINI₂ (2001.), ZINGARELLI₅ (2004.); za hrvatski FILIPOVIĆ₃ (1990.), ANIĆ/GOLDSTEIN (1999.), HER (2002.) i ANIĆ₄ (2004.).

od drugih hrvatskih rječnika, gdje je ta imenica zabilježena samo u muškome rodu.

Od početka 20. st. u talijanskom se rabi anglizam *nurse*, koji je ženskoga roda jer znači 'dadilja'.² Novijega su datuma anglizmi *la career woman* i *la career girl*, za koje su u rječniku Sabatinija i Colettija zapisane datacije 1983. i 1989. (DISC 400). I u hrvatskom se u novije vrijeme ponekad rabe isti neprilagođeni anglizmi.

2.1. Specifičnosti prilagodbe u hrvatskom

2.1.1. Nastavci imenica ženskoga roda

U talijanskom je znatno starija tuđica *la girl*, zabilježena 1918. godine (usp. DISC 1078). Ne ulazeći u značenjsku razliku između talijanskog i hrvatskog anglizma, primjećujemo da se u hrvatskom dodaje gramatički nastavak *-a*, po kojemu se naš anglizam pridružuje najvećoj skupini imenica ženskoga roda:

tal. <i>girl</i> f.	hrv. <i>gerla</i> f.
tal. <i>call girl</i> f.	hrv. <i>kolgerla</i> f.

Dodatkom nastavka *-a* morfološki se prilagođuju i engleske imenice koje završavaju na sufiks *-ess*, koji znači 'ženskoga spola'.³ engl. *hostess* – hrv. *hostesa* f. (tal. *hostess* f.); engl. *stewardess* – hrv. *stjuardesa* f. (tal. *stewardess*). Zanimljivo je primijetiti da se u hrvatskom *hostesa* i *stjuardesa* mogu rabiti kao istoznačnice, dok talijanski rječnici bilježe anglizam *stewardess*, ali ne i *hostess*. U već spomenutom rječniku

² Kao i brojne druge engleske riječi, i ova je mogla u talijanski ući preko francuskoga, gdje je prvi put zabilježena 1855. u značenju 'nourrice anglaise', a 1896. u značenju 'domestique (anglaise à l'origine) qui s'occupe exclusivement des soins à donner aux enfants' (ROBERT₁ 1290). Noviji Larousseov rječnik bilježi je kao zastarjelicu, u općenitijem značenju: »Vieilli. Bonne d'enfant, gouvernante« (LAROUSSE₃ 705). U talijanskom je riječ *nurse* zabilježena 1905. godine, a istoznačnice su joj *baby-sitter* i *bambinaia* (DISC 1692). I anglizam *nursery* stariji je u francuskom (1833. god.), nego u talijanskom (1930. god.). Vidi § 6.1.

³ Za etimologiju ovoga sufiksa usp. ODEE 327; WEBSTER'S NEW 478.

stranih riječi Guida Minija *steward* se objašnjava kao »equivalente maschile della *hostess*« (MINI 280).

I kad je riječ o anglizmu *starlet*,⁴ očigledno je da prirodni rod utječe na dodjelu gramatičkoga roda (tal. *starlet* f., sin. *divetta*, *attricetta*, *stellina*). Primjećujemo da je u hrvatskoj prilagođenici *starleta* f. dodan nastavak za ženski rod. Završni dio ove riječi homofon je sufiksu latinskoga podrijetla *-eta*, kojim je od usvojenice *striptiz* (< engl. *striptease*) izvedena imenica *striptizeta* (sin. *striptizerka*).⁵

2.1.2. Sufiksi imenica ženskoga roda

2.1.2.1. Engleska riječ *majorette* (tal. *majorette* f.) sadrži sufiks *-ette*, koji znači ženskoga spola!⁶ U hrvatskom je prilagođena kao *mažoretkinja* f., tj. dodan je sufiks koji znači žensku osobu.⁷ Našemu liku *sufražetkinja* (< engl. *suffragette*) odgovara talijanski neprilagođeni oblik *suffragette* f. i prilagođenica *suffragetta* f. (a postoji i *suffragista* m./f., prema engleskome *suffragist*).

Hrvatski ekvivalent talijanske riječi *miss* f. ('pobjednica na izboru za najljepšu djevojku') jest isti anglizam (*miss* f., indekl.), ali se u govoru rabi i *misica* f., izvedenica tvorena najproduktivnijim sufiksom za tvorbu imenica koje znače ženske osobe (BARIĆ₁ § 748). Poznata ženska lutka koja ima liniju tijela suvremene djevojke, a opremljena je modernom odjećom, obućom i nakitom (engl. *Barbie doll* ili *barbie*), na talijanskom se zove (*bambola*) *Barbie* (SANSONI₂ 77) ili *barbie* (DE MAURO 254), a u hrvatskom se, znatno više od oblika *Barbie* i *barbi*,

---

⁴ Engl. *starlet* 'a young actress being promoted as a possible future star' (WEBSTER'S NEW 1389).

⁵ Usp. BABIĆ § 1158; FILIPOVIĆ, 253. Francuska je riječ *strip-teaseuse* (sin. *effeuilleuse*, ROBERT₁ 1868), a u njemačkom ju stvorena hibridna složenica *Stripteasetänzer*, *Stripteasetänzerin* (WAHRIG₃ 1216). U rječniku WEBSTER'S NEW (str. 1412) čitamo *stripper*, *stripteaser*, a prvi od ovih oblika nalazimo i u talijanskom (*stripper* m./f., sin. *spogliarellista* m./f., DISC 2656).

⁶ Za etimologiju i značenje ovoga engleskog sufiksa usp. WEBSTER'S NEW 481.

⁷ Za hrv. sufiks *-kinja* usp. BABIĆ 894-900.

koriste izvedenice *barbika* (sjeverna inačica) i *barbica* (južna inačica).⁸ Oblici sa sufiksima sklanjaju se kao sve druge imenice na *-a*.

2.1.2.2. Sufiks *-ica* čest je i u mocijskim tvorbama: npr. hrv. *kolumnist* m. / *kolumnistica* f. (tal. *il/la columnist*). Istu funkciju ima i sufiks *-ka*: npr. hrv. *detektiv*, *detektivka* (tal. *il/la detective*). Katkad mocijski sufiksi alterniraju: npr. *-ica* / *-kinja*. Hrvatski ekvivalenti talijanskoga *lo/la stylist* jesu *stilst* i *stilistica* ili *stilstkinja* (ANIĆ/GOLDSTEIN 1195).

Engleske imenice koje znače vršitelje radnje često završavaju na sufiks *-er*. U hrvatskom se za označavanje ženskoga roda tih imenica rabe sufiksi *-erica*, *-erka* f.:

tal. <i>il/la partner</i>	hrv. <i>partner, partnerica</i>
tal. <i>il/la quaker</i>	hrv. <i>kveker, kvekerica</i>
tal. <i>il/la designer</i>	hrv. <i>dizajner, dizajnerica</i>
tal. <i>il/la speaker</i>	hrv. <i>spiker, spikerica</i>
tal. <i>il/la dealer</i>	hrv. <i>diler, dilerica</i>
tal. <i>il/la rocker</i>	hrv. <i>roker, rokerica</i>
tal. <i>il/la teenager</i>	hrv. <i>tinejdžer, tinejdžerica</i> ili <i>tinejdžerka</i>
tal. <i>il/la reporter</i>	hrv. <i>reporter, reporterka</i>
tal. <i>il/la fotoreporter</i>	hrv. <i>fotoreporter, fotoreporterka</i>
tal. <i>il/la kidnapper</i>	hrv. <i>kidnaper, kidnaperka</i>

Ekvivalenti talijanskoga *il/la babysitter* u hrvatskom su *be(j)bisiter*, *be(j)bisiterica* ili *siterica* (lik dobiven elipsom). Oblik *bebisiterka* uobičajen je u srpskom jeziku. Vrsta psa, engl./tal. *bulterrier*, na hrvatskom se naziva *bulterijer* m., a ženka je *bulterijerka* (sin. *ženka bulterijera*, ANIĆ/GOLDSTEIN 206).

Vidjeli smo da se rod posuđenica u talijanskom jeziku često izražava članom muškoga ili ženskoga roda, dok hrvatski pribjegava mocijskoj tvorbi. Upravo uporaba vlastitih sufikasa pokazuje da su se posuđenice u potpunosti uklopile u sustav jezika primatelja jer se ponašaju kao bilo koja domaća riječ.

⁸ Dodavanjem sufiksa u hrvatskom se rješava pitanje sklonidbe stranih riječi ženskoga roda koje bi inače bile nepromjenjive. Usp. vlastita imena: *Ines/Ineska/Inesica*, *Nives/Niveska/Nivesica*.

2.2. Nepredvidljive nepodudarnosti

2.2.1. U francuskom je od engleske imenice *record* stvoren pseudoanglizam *recordman*, koji je ubrzo prihvaćen i u talijanskom jeziku (tal. sin. *primatista*).⁹ Prava engleska riječ glasi *record-holder*. Hrvatski ekvivalent jest *rekorder*, s mocijskim parnjakom *rekorderka*.

Od engleskih riječi na *-man* možemo spomenuti *jazzman*. Ovaj engleski oblik ušao je u francuski i talijanski, ali u talijanskom ga je istisnula izvedenica *jazzista* (rjeđe *giazzista*). Ne nalazimo ga u novim talijanskim općim rječnicima (*DISC* 1345; *ZINGARELLI*₅ 961), dok je u francuskom taj anglizam prihvaćen (*jazzman* 'musicien de jazz', *LAROUSSE*₃ 567). Morfem *-man* u francuskom je vrlo produktivan. Postoji u tvorenicama s engleskom osnovom (*wattman*), francuskom (*perchman*) ili kojom drugom stranom osnovom (*karatéman*).¹⁰ I u talijanskom je zabilježeno više tvorenicama sa sufiksoidom *-man* (usp. *KLAJN* 103).

2.2.2. U talijanskim rječnicima stranih riječi nalazimo anglizam *farmer* m. ('coltivatore, agricoltore', *MINI* 101; *DE MAURO/MANCINI*₂ 179). Mini uz tu posuđenicu navodi pseudoenglesku istoznačnicu sa sufiksoidom *-man* (tal. *farman*). No, ni jedan ni drugi anglizam nije zabilježen u općim jednojezičnim rječnicima (*DISC*, *DE MAURO*, *ZINGARELLI*₅). Nasuprot tomu, u hrvatskom se jeziku *farmer* m. često rabi, kao i izvedenica ženskoga roda *farmerica* (*ANIĆ*₂ 308).

2.2.3. Pripadnici *punka*, pokreta mladih s kraja 70-ih godina na talijanskom se zovu *il/la punk*, na hrvatskom *panker*, *pankerica*.¹¹ Jednako tako u značenju 'onaj koji ima slobodno zanimanje (fotograf, književnik, novinar, dizajner) bez stalnoga radnog odnosa' u talijanskom se rabi anglizam *il/la freelance*, a odgovarajući hrvatski

⁹ Pseudoanglizam *recordman* u francuskom je prvi put zabilježen 1889., a u talijanskom 1905. (*DE MAURO/MANCINI*₂ 440). Rječnici *DISC* (str. 2162) i *ZINGARELLI*₅ (str. 1487) ne bilježe da je ovaj pseudoanglizam u talijanski ušao iz francuskoga. U francuskom rječniku *ROBERT*₁ (str. 1629) ova je riječ označena kao zastarjelica »Faux anglisme (*Vieilli*)«.

¹⁰ Usp. *DABO-DENEGRI*, 442-443 i bilj. 10.

¹¹ U ovome su značenju engl. *punk* i *punker* sinonimi ('one who affects punk styles', *MERRIAM-WEBSTER* 1009).

anglizam jest *freelancer*.¹² U engleskom su moguća oba oblika imenice: poimeničeni pridjev *freelance* i izvedenica *freelancer* 'id.' (MERRIAM-WEBSER 499). Hrvatski *darker* i *darkerica* odgovaraju talijanskom *ill/la dark* (engl. *dark*). Zanimljivo je dodati da u engleskom nema imenice *darker* (usp. NIKOLIĆ-HOYT 203). Poimeničenom pridjevu *ill/la beat* i istoznačnici *ill/la beatnik* u hrvatskom odgovara anglizam muškoga roda *bitnik*, koji se odnosi na muške i ženske osobe (ANIĆ/GOLDSTEIN 181).

2.3. Muški rod – lingvistički neoznačen

2.3.1. Kako je muški rod lingvistički neoznačen, katkad se rabi i za ženske osobe.¹³ Anglizam *darling*, koji se može odnositi i na muškarce i na žene, u oba jezika primatelja može biti muškoga ili ženskoga roda.¹⁴ Rječnik *DISC* (str. 659) uz ovu posuđenicu bilježi samo muški rod; no, kako navodi *darling* najprije kao pridjev, jasno je da se poput drugih pridjeva može rabiti i kao imenica, bilo za muški bilo za ženski rod. U rječniku ANIĆ/GOLDSTEIN (str. 256) ovaj je anglizam muškoga roda, ali se u zagradi precizira da se može odnositi na oba spola: »(m i ž spol)«. I u Hrvatskom enciklopedijskom rječniku *darling* je nepromjenjiva imenica muškoga roda, a po navedenim hrvatskim ekvivalentima vidimo da se može odnositi na mušku i žensku osobu: *dragi* (-a), *ljubimac* (-mica) (HER 215).

2.3.2. Prilagođenica *gej*, na koju se šalje od neprilagođenog engleskog lika *gay* ('muška osoba spolno naklonjena osobama istoga spola; homoseksualac'), u hrvatskom je muškoga roda (HER 375). Kako se u talijanskom vrlo jednostavno promjenom člana može izraziti rod, ne iznenađuje nas što u rječniku nalazimo *ill/la gay* (MINI 119).¹⁵ Jednako tako talijanski ima *ill/la disc jockey* ili *ill/la dee jay*, dok je u hrvatskom maskulinum *disk-džokej* ili *diskodžokej* (HER 250). U talijanskom postoji anglizam muškoga roda *hooligan* m. (MINI 135-

¹² Za mocijski parnjak v. § 2.4.1.

¹³ Za tal. usp. SERIANNI 120.

¹⁴ Za tal. usp. MINI 74; za hrv. FILIPOVIĆ, 132.

¹⁵ *DISC* (str. 1048) bilježi muški rod, ali u zagradi dodaje: »anche meno com. f.«, što se slaže sa značenjem pridjeva *gay* koje navodi: »di omossessuale spec. maschile« (*ib.*).

136; DISC 1136), za koji ZINGARELLI₅ (str. 832) bilježi »s. m. e f. inv.«, što znači da ta nepromjenjiva imenica može biti muškoga i ženskoga roda. Talijanskome *lo snob*, *la snob* odgovara hrvatski *snob*, imenica muškoga roda, koja se (kao i navedeni *darling*, *gej*, *diskdžokej*) može odnositi na osobe muškog i ženskog roda.

2.3.3. Budući da je muški rod neoznačen, ne treba nas čuditi da rječnici ponekad bilježe samo muški rod. Možemo navesti još nekoliko primjera. Talijanski rječnik DE MAURO navodi *ghost-writer* samo kao imenicu muškoga roda; također u Filipovićevu rječniku anglizama *ghostwriter* m. U rječniku Anića i Goldsteina nalazimo samo *babysitter* m. (ANIĆ/GOLDSTEIN 140; isto u HER 78). ANIĆ/GOLDSTEIN (str. 833) bilježi da se imenica muškoga roda *menadžer* (*manadžer*)¹⁶ može odnositi na osobu muškog ili ženskog spola. Engleski predložak, *manager*, također znači 'a person whose work or profession is management' (kurziv M. Lj.) (MERRIAM WEBSTER 754). No, u Filipovićevu rječniku anglizama nalazimo izvedenice *menadžerka* i *menadžerica* (FILIPOVIĆ₃ 190).

Spomenuli smo talijanski anglizam *hooligan*. Ta posuđenica postoji i u hrvatskom, gdje je izveden i mocijski parnjak: *huligan* m. – *huliganka* f. (FILIPOVIĆ₃ 167; ANIĆ/GOLDSTEIN 563). Jednako tako talijanskom *speaker* m. (MINI 272; DISC 2578) u hrvatskom odgovara *spiker* m. / *spikerica* f. Talijanski anglizam *hacker* također je zabilježen u muškome rodu (MINI 128; DISC 1131), a u hrvatskom postoji *haker*, *hakerica*.

Važno je naglasiti da se u talijanskom po potrebi uporabom člana ženskoga roda može precizirati da je riječ o ženskoj osobi. Zbog toga ZINGARELLI₅ bilježi oba roda za navedene imenice: *ghost-writer* m./f. (str. 782), *manager* m./f. (str. 1045), *hooligan* m./f. (str. 832), *hacker* m./f. (str. 819), *speaker* m./f. (str. 1755).

2.4. Mocijske tvorbe *ad hoc*

2.4.1. Osim kolebanja u uporabi muškoga roda za oba spola ili oblika za muški i ženski rod, o kojemu svjedoče nepodudarna

---

¹⁶ ANIĆ₄ (str. 743) bilježi likove *menadžer*, *menadžer*.

leksikografska bilježenja, valja istaknuti da u hrvatskom jezična kompetencija omogućuje mocijsku tvorbu *ad hoc*. Primjerice, talijanskom anglizmu *outsider* (m. i f.) odgovara hrvatski *outsider* m. (FILIPOVIĆ₃ 207), ili, češće, s prilagođenom grafijom, *autsajder* m. ANIĆ/ GOLDSTEIN (str.135) naznačuje da se odnosi na osobe obaju spolova. No, ako je i ne bilježe rječnici, znamo da možemo izvesti imenicu ženskoga roda *autsajderica*. I od neprilagođenoga anglizma *freelancer* izvodi se parnjak *freelancerica*. Ženku psa retrievera (engl. *retriever* – hrv. *retriver*) zovemo *retriverica*, premda ni taj oblik ne nalazimo u rječnicima.

Osim već navedenoga talijanskog anglizma muškoga i ženskoga roda *manager* m./f., ZINGARELLI₅ (str. 1045) navodi i izraz *donna manager*, gdje engleska riječ dobiva funkciju pridjeva, te je označena kao *agg.*, tj. *aggettivo* 'pridjev'.

2.4.2. U talijanskom imenice muškoga roda koje završavaju na sufiksoid *-man* mogu dobiti ženski parnjak na *-woman*: npr. tal. *il businessman – la businesswoman*.¹⁷ Uz već spomenuti lažni anglizam *recordman* m., koji je preuzet iz francuskoga, u talijanskom je zabilježen i oblik *recordwoman* f. (KLAJN 103; RANDO 164).¹⁸ No, valja reći da talijanski i u ovom slučaju može pribjeći jednostavnom načinu izražavanja roda uporabom člana za muški ili ženski rod. Primjerice, *ill/la cameraman* (»s. m. e f. inv.«, DE MAURO 362),¹⁹ čemu u hrvatskom odgovara *kamerman* m. / *kamermanka* f. (HER 548).²⁰ Naime, i u hrvatskom se, bez obzira na etimološko značenje sufiksoida *-man* (u hrv. prilagodbi također *-men*), dodaje mocijski sufiks. Spomenuli smo i *biznismenka* (rjeđa južna inačica *biznismenica*), a postoji i *barmenica*.

¹⁷ Za hrvatski FILIPOVIĆ₃ (str. 112) bilježi izvedenicu *biznismenka* f.

¹⁸ I u francuskom rječniku nalazimo *recordwoman* f. (LAROUSSE₃ 865).

¹⁹ LAROUSSE₃ (str. 169) bilježi francuski anglizam *cameraman* 'cadreur', ali uz napomenu: »Anglic. déconseillé«.

²⁰ Hrvatska riječ *kamerman* može biti anglizam, ali i germanizam, što bilježi HER. Njemačka je složenica *Kameramann* m. 'Mitarbeiter bei Film u. Fernsehen, der die Kamera führt' (Wahrig 708). Za engl. *cameraman*, *camerawoman* i *cameraperson* v. § 7.2. i bilj. 49.

3. Tendencija muškoga roda

3.1. Kad imenice koje su preuzete iz engleskoga jezika ne označuju osobe, one koje završavaju na suglasnik u talijanskom obično dobivaju muški rod.²¹ Na ovakvu prilagodbu vjerojatno utječe činjenica da je muški rod lingvistički neoznačen. I u hrvatskom je izražena tendencija muškoga roda (*masculine tendency*).²² Strane se imenice razmjerno lako pohrvaćuju, a fonotaktičke inovacije posebice se tiču pojedinih suglasničkih skupina kojih nema u izvornim hrvatskim riječima (usp. FILIPOVIĆ₂ 108). Evo nekoliko primjera talijanskih i hrvatskih anglizama muškoga roda: tal./hrv. *bar*; tal./hrv. *film*; tal./hrv. *start*; tal. *make-up*, hrv. *make up*; tal./hrv. *rafting* m. U engleskom je najviše imenica s konsonantskim dočetakom, ali i one koje završavaju na vokal /i/ također dobivaju muški rod: tal. *penny* m., hrv. *peni* m.; tal. *rugby* m., hrv. *ragbi* m.; tal. *frisbee* m., hrv. *frisbee* m. ili *frizbi* m. No, talijanski i hrvatski anglizam *city* razlikuju se u rodu (v. § 4.2.1).

3.2. Engleske riječi koji završavaju na *-o* prilično su malobrojne. Kako je *-o* u talijanskom nastavak muškoga roda, u engleskoj riječi poput *banjo*, Talijani završni vokal mogu shvatiti kao nastavak. Zbog toga prilagođenica *bangio* m. ima plural *bangi*, poput svih talijanskih imenica na *-o*. No, neprilagođeni oblik *il banjo* u množini glasi *i banjo* ili *i banjos*, što znači da se završni vokal ne ponaša kao nastavak muškoga roda, nego kao dio leksema. Muškoga je roda i anglizam *cargo*.

Usprkos tome što su u hrvatskom imenice na *-o* najčešće srednjega roda (*stablo, šilo, crijevo, sito, okno*), anglizmi koji završavaju na *-o* (*kargo, bendžo*) muškoga su roda. FILIPOVIĆ₂ (str. 130-131) primjećuje da su apelativi muškoga roda na *-o* inovacija u morfološkom sustavu. Ipak, valja dodati da, kao i većina drugih posuđenica koje završavaju na *-o*, anglizam *bendžo* u množini prelazi iz muškoga u srednji rod: nom. sg. *bendžo* m. – nom. pl. *bendža* n.; kao nom. sg. *dinamo* m. –

²¹ Usp. SERIANNI 110; DARDANO/TRIFONE 183. SOČANAC₁ (str. 417) bilježi da je u promatranome korpusu posuđenih engleskih imenica oko 77% u talijanskom dobilo muški rod.

²² Usp. FILIPOVIĆ₂ 130.

nom. pl. *dinama* n. (usp. Pavešić₁ § 203). No, u talijanskom je anglizam *dinamo* ženskoga roda (v. § 4.1.2.). Naš zoonim *bufalo* m. (sin. *američki bizon*) prilagođenica je američkog engleskog *buffalo*. Ta je riječ u engleski ušla iz talijanskog ili španjolskoga (tal. *bufalo*, šp. *búfalo* – *MERRIAM-WEBSTER* 161). Zbog toga talijanski *bufalo* m. nije anglizam, a postoji i ženski rod *bufala* 'femmina del bufalo' (*ZINGARELLI*₅ 266).

4. Specifičnosti talijanske prilagodbe

Premda u talijanskom i hrvatskom postoji tendencija muškoga roda, talijanski i hrvatski anglizmi nerijetko se razlikuju u rodu. U talijanskom je anglizam *lobby* ženskoga roda,²³ dok je u hrvatskom *lobi* muškoga roda. Engleskim imenicama na *-a* u talijanskom i hrvatskom često se ne podudara rod. U oba jezika ženskoga su roda pojedini anglizmi (npr. tal./hrv. *coca-cola* i tal. *sequoia*/hrv. *sekvvoja*), ali, dok se u hrvatskom posuđenice na *-a* redovito pridružuju imenicama ženskoga roda, u talijanskom većinom dobivaju muški rod.²⁴ Kao i u slučaju anglizma *banjo*, završni vokal u ovim se posuđenicama ne osjeća kao nastavak pa u množini ostaju nepromijenjene. Primjerice, takvi su talijanski anglizmi: *bazooka* m. ili *bazuca* m. (< engl. *bazooka*), *mascara* m.²⁵ (< engl. *mascara*), *parka* m. (< engl. *parka*). U hrvatskom im odgovaraju prilagođenice ženskoga roda *bazuka*, *maskara*, *parka*. Talijanskim anglizmima na *-a* pridružuje se *pigiama* m., oblik koji je nastao metaplazmom broja (< engl. *pyjamas* pl.), a u francuskom i njemačkom odgovarajuća je riječ također u singularu: fr. *pyjama* m., njem. *Pyjama* m. ili n. (sin. *Schlafanzug*, *WAHRIG* 1012). U hrvatskom

²³ Engl. *lobby* potječe od srlat. riječi *laubia* f. 'loggia', iz koje je, uz posredovanje francuskoga, nastala i tal. imenica *loggia* f. (*ZINGARELLI*₅ 1398, 1401).

²⁴ U talijanskom su muškoga roda grecizmi na *-a* koji su u hrvatskom ženskoga roda: tal. *aroma* m., *sintagma* m., *tema* m., *panorama* m. (hrv. *aroma* f., *sintagma* f., *tema* f., *panorama* f.). Talijanskom *problema* m., *idioma* m., *teorema* m. u hrvatskom odgovaraju oblici muškoga roda bez završnoga *-a* (hrv. *problem* m., *idiom* m., *teorem* m.). Usp. i *SOČANAC*₂ 123.

²⁵ Talijanski anglizam *mascara* m. povratna je posuđenica: potječe od tal. *maschera* f., a u leksičkom »povratku« promijenio joj se rod. Usp. *LJUBIČIĆ*₁₃ § 4.5.

je *pidžama* ženskoga roda, kao i svi drugi navedeni talijanski anglicizmi na *-a*.

4.1. Semantička analogija i elipsa

4.1.1. Nepodudarnosti u rodu talijanskih i hrvatskih anglicizama često se mogu objasniti semantičkom analogijom prema istoznačnoj imenici ili ispuštanjem imenice (elipsa). U apendiksu rječnika iz 1940. godine Palazzi navodi »le principali voci straniere, abusivamente penetrate in Italia, dando per ognuna la corrispondente voce italiana con cui sostituirla«. Na tome popisu nalazimo riječ *linotype* f., koju objašnjava kao 'macchina tipografica per linotipia' (PALAZZI 1337).²⁶ Imenica *macchina* 'stroj, sprava' očigledno je odredila rod ovoga anglicizma u talijanskom. I u suvremenim talijanskim rječnicima nalazimo femininum *linotype* (DISC 1411; DE MAURO 1389; ZINGARELLI₅ 1006).²⁷ U hrvatskom je *linotip* muškoga roda.

4.1.2. Za razliku od imenica na *-o* koje redovito dobivaju muški rod, u talijanskom je riječ *dinamo* ženskoga roda jer se odnosi na *macchina* f. ('macchina che trasforma energia meccanica in energia elettrica e viceversa'). Prema tome, rod talijanske imenice posljedica je elipse.²⁸ Kao što smo već naveli, u hrvatskom je *dinamo* muškoga roda.

4.1.3. Imenica *macchina* u talijanskom određuje i rod naziva automobila. Naime, kako je u talijanskom *automobile* (ili skraćeno *auto*) ženskoga roda, kao i istoznačnica *macchina* (tj. *macchina automobile*), imena automobila ženskoga su roda. Zbog toga su ženskoga roda anglicizmi poput *landrover* ili *jeep*. U hrvatskom se pridružuju velikoj

---

²⁶ Riječ je o nazivu marke, engl. *Linotype* (v. MERRIAM-WEBSTER 725).

²⁷ No, talijanski prilagođeni lik na *-o* muškoga je roda (*linotipo*, DISC 1411), ali nije naveden u De Maurovu rječniku ni u ZINGARELLI₅.

²⁸ KLAJN (str. 115-116) i RANDO (str. 44) smatraju da je ova riječ u talijanski došla iz engleskoga. Engleski *dynamo* također je skraćenica od *dynamomachine*, a ova od *dynamoelectricmachine* (usp. ODEE 296; MERRIAM-WEBSTER 389). DISC (str. 730), DE MAURO/MANCINI₁ (str. 580) i ZINGARELLI₅ (str. 545) navode da je talijanska riječ germanizam. Njem. *Dynamo* skraćeno je od *dynamo-elektrische Maschine* ili *Dynamomaschine*. Usp. DUDEN₂ 143.

skupini imenica muškoga roda koje završavaju na suglasnik (hrv. *lendrover m.*, *džip m.*).

4.1.4. U talijanskom je ženskoga roda i anglizam *disco*, koji može biti skraćena od *disco dance* f. i od *disco music* f. (DE MAURO 729). Navedene engleske posuđenice u neskrćenom obliku ženskoga su roda zbog semantičke analogije s talijanskim riječima *danza* f. i *musica* f., a oblik *disco* zadržava ženski rod imenskih izraza od kojih je elipsom nastao. Dodajmo da je u talijanskom ženskoga roda i homonim *disco* 'diskoteka' jer je to skraćena od talijanske riječi ženskoga roda *discoteca*. Hrvatski ekvivalent *disko* 'id.' muškoga je roda.

4.1.5. Noviji pseudoanglizam *holding* u talijanskom je također ženskoga roda ('società capogruppo', DE MAURO 1108). Ovaj ekonomski termin nastao je skraćivanjem engleskoga izraza *holding company*, a talijanska riječ *compagnia* ženskoga je roda, kao i imenica *società*, koja je također mogla utjecati na dodjelu roda. U hrvatskom je *holding* muškoga roda.

4.1.6. Imenica *bistecca* f. (< engl. *beefsteak*) anglizam je koji je u talijanski ušao u 19. stoljeću, a ženskoga je roda kao tal. *fetta di carne* ili kao moguća istoznačnica *braciola* (DE MAURO 296). *DISC* kao sinonim navodi *cotoletta* f., riječ koja je ušla stoljeće ranije iz francuskoga.²⁹ U talijanskom je ženskoga roda i ortografski neprilagođen oblik, *beefsteak* f. (MINI 24; DE MAURO/MANCINI₂ 38). Odgovarajuća hrvatska riječ muškoga je roda (*biftek m.*).

4.1.7. Navest ćemo još nekoliko primjera semantičke analogije uslijed koje su engleske posuđenice u talijanskom jeziku dobile ženski rod. U zagradi iza talijanskoga anglizma napisana je sličnoznačnica koja je utjecala na pridavanje ženskoga roda:

tal. <i>gag</i> f. (battuta)	hrv. <i>geg</i> m.
tal. <i>gang</i> f. (banda)	hrv. <i>gang</i> m. (var. <i>geng</i>)
tal. <i>hall</i> f. (sala; anticamera)	hrv. <i>hal</i> m., <i>hol</i> m.
tal. <i>hit</i> f. (canzone)	hrv. <i>hit</i> m.

²⁹ Usp. *DISC* 301, 620. Tal. *cotoletta* f. < fr. *côtelette* f.

tal. <i>press</i> f. (stampa)	hrv. <i>press</i> m. (var. <i>pres</i>)
tal. <i>safe</i> f. (cassaforte)	hrv. <i>sef</i> m.
tal. <i>pop art</i> f. (arte)	hrv. <i>pop-art</i> m.
tal. <i>body art</i> f.	hrv. <i>body-art</i> m.
tal. <i>T-shirt</i> f. (maglietta)	hrv. <i>T-shirt</i> m.
tal. <i>mountain bike</i> f. (bicicletta)	hrv. <i>mountain bike</i> m.
tal. <i>new wave</i> f. (ondata)	hrv. <i>new wave</i> m.
tal. <i>star</i> f. (stella)	hrv. <i>star</i> m.
tal. <i>high life</i> f. (vita)	hrv. <i>high-life</i> m. (var. <i>haj lajif</i>)
tal. <i>password</i> f. (parola d'ordine)	hrv. <i>password</i> m.
tal. <i>break dance</i> f. (danza)	hrv. <i>breakdance</i> m. (var. <i>brejkdens</i> , <i>brejkdans</i> , <i>brekdens</i>)

Svim navedenim talijanskim anglicizmima ženskoga roda u hrvatskom odgovaraju riječi muškoga roda (zabilježene u FILIPOVIĆ₃ i ANIĆ/GOLDSTEIN). Osim spomenutoga *break dance*, u talijanskom je i sama riječ *dance* ženskoga roda, bilo da je riječ o galicizmu (< fr. *dance* f.) ili anglicizmu.³⁰ Anglizam *aerobica* f. nastao je elipsom od *danza aerobica*, te poimeničenjem pridjeva i leksikalizacijom.³¹ Hrvatski ekvivalent *aerobik* muškoga je roda,³² ali postoji i inačica ženskoga roda *aerobika* (FILIPOVIĆ₃ 92; ANIĆ/GOLDSTEIN 43; HER 10). ANIĆ₄ (str. 4) piše *aerobika* ž (*aerobik* m).

4.1.8. Anglizam *star* u hrvatskom je muškoga roda, što znači da na određivanje roda nije djelovala semantička analogija s imenicom *zvijezda*, premda se i ova rabi s istim značenjem ('osoba koja se u nekim oblicima javnosti iznimno ističe (film, kazalište, sport); star', ANIĆ₄ 1852), kao semantički kalk prema navedenoj engleskoj riječi. Nasuprot tome, vidjeli smo da je u talijanskom isti anglizam ženskoga roda (*star* f.), pod utjecajem istoznačne talijanske riječi *stella* f. 'zvijezda'.³³ No, u definiciji Palazzijeva rječnika iz 1940. godine podudaraju se rod

³⁰ Riječ je o homografima. MINI (str. 74) navodi galicizam *dance*₁ i anglizam *dance*₂. Ove su posuđenice sličnoznačnice talijanskoga *danza*.

³¹ Tal. (*danza*) *aerobica* < engl. *aerobic* (*dance*), zatim *aerobics* (DE MAURO 47). Usp. i MINI 4; DISC 51.

³² Hrv. *aerobik* < engl. *aerobic* (*exercises*), *aerobics* (HER 10).

³³ Usp. § 2. U talijanskom i hrvatskom uz primljenicu *star* rabe se i semantičke posuđenice (tal. *stella*, hrv. *zvijezda*). Naporedna uporaba primljenice i semantičke posuđenice važan je pokazatelj semantičkih posuđenica (TURK 521).

i spol jer se objašnjava da je *star* samo osoba ženskoga roda: »stella; e dicesi di attrice cinematografica in voga« (PALAZZI 1345). Noviji rječnici tumače da *star* može biti i muškarac. Primjerice, *DISC* (str. 2622) navodi značenje »Personaggio di grande fama e successo nel mondo dello spettacolo«. DE MAURO (str. 2591) piše: »attore, attrice o cantante molto famoso [...] estens., parsonaggio particolarmente noto e popolare«, kao i Zingarellijev rječnik, gdje je naveden sinonim *stella* (ZINGARELLI₅ 1785). Ženskoga su roda i složenica *rock star*, kao i tvorenica sastavljena od prefiksoida *porno-* i imenice *star* (*pornostar* f.), a također se mogu odnositi na muške ili ženske osobe.³⁴ MINI (str. 224) ograničava značenje riječi *porno-star* f. na ženske osobe: »attrice, 'stella' di spettacoli pornografici«. Navedenim tvorenicama u hrvatskom odgovaraju hibridne tvorbe *rok-zvijezda*, *porno-zvijezda*.

4.1.9. U talijanskom su semantičkom analogijom dobili rod i anglizmi koje ne nalazimo u hrvatskim rječnicima: tal. *proof* f. (*prova* f.), *paper hunt* f. (*caccia* f.), *night line* f. i *hot line* f. (*linea* f.), *middle class* f. (*classe* f.), *way* f. (*strada* f., *via* f.; također u izrazu *la way of life*, usp. MINI 321).

4.1.10. Za razliku od dosad navedenih anglizama, tal. *giungla* f. (*foresta* f.) i hrv. *džungla* f. (*prašuma/šuma* f., usp. FILIPOVIĆ₁ 200; FILIPOVIĆ₂ § 6.3.4.12.) slažu se u gramatičkom rodu. *Love story*, u talijanskom ženskoga roda (usp. tal. *storia* f.), zabilježeno je u ženskome rodu i u hrvatskim rječnicima FILIPOVIĆ₃ i ANIĆ/GOLDSTEIN (analogija prema *priča* f., *storija* f.). No, u enciklopedijskom rječniku *love story* muškoga je roda (HER 684).

4.1.11. Tijekom prilagodbe u talijanskom jeziku rod anglizma katkad oscilira između ženskoga roda (pod utjecajem semantičke analogije) i muškoga roda.³⁵ Primjerice, dok je prije dva desetljeća engleska posuđenica *song* bila zabilježena u ženskome rodu (sem.

³⁴ *DISC* (str. 1983) naziva riječ *porno-star* poluengleskom (»voce semiingl.«), a značenje joj je 'attrice o attore protagonista di film o spettacoli pornografici'. Prefiksoid *porno-* tvorbeni je element grčkoga podrijetla, od imenice *pornografia* ili pridjeva *pornografico* (usp. DE MAURO 1914).

³⁵ Carla Marello opaža u talijanskim anglizmima česte »incertezze e oscillazioni« u pogledu roda (usp. MARELLO 34).

analogija s imenicom *canzone* f., usp. KATUŠIĆ₂ 69), kasnije je prevagnuo muški rod (MINI 271; DISC 2541), te se talijanska prilagođenica slaže s hrvatskom *song* m. (FILIPOVIĆ 244; ANIĆ/GOLDSTEIN 1179). U rječniku DISC iz 1997. godine nalazimo anglizam *E-mail* m. ('servizio di posta elettronica per utenti di elaboratori, che consente la formazione di una sorta di casella postale centrale elettronica', DISC 838). Zingarelli iz 2004. godine uvrštava natuknicu *e-mail* f. u značenju 'posta elettronica', dok je za značenje 'messaggio inviato con la posta elettronica' naveden muški rod (ZINGARELLI₅ 620). DE MAURO (str. 813), DE MAURO/MANCINI (str. 166) i DEVOTO/OLI (str. 718) bilježe anglizam ženskoga roda u oba značenja, što odgovara najčešćoj današnjoj uporabi. Zbog toga u englesko-talijanskom rječniku (SANSONI₂ 326) nalazimo kao ekvivalent engleskoga *e-mail/email* talijanski anglizam ženskoga roda *e-mail* f. (sinonim u prvom značenju *posta elettronica*, u drugom značenju *messaggio di posta elettronica*). U hrvatskom je *e-mail* muškoga roda (ANIĆ/GOLDSTEIN 373), a vrlo se često u istome značenju kaže i samo *mail*.

4.1.12. Riječ *Waterloo*, bilo kao toponim ili kao deonimik ('poraz', tal. *sconfitta* f.), u talijanskom je ženskoga roda, dok je u hrvatskom u oba slučaja muškoga roda. Za njujoršku burzu često se rabi metonimijski naziv, po ulici u kojoj se nalazi, *Wall Street*. U talijanskom je ime ove ulice ženskoga roda (tal. *Wall Street* f., semant. analogija prema *strada* f., *via* f.), a u hrvatskom je i ovaj put muškoga roda.

U talijanskom semantička analogija znatno češće nego u hrvatskom određuje rod anglizama. Spomenuli smo tal. *password* f., gdje se ženski rod pridani engleskoj posuđenici slaže s talijanskim *parola* f. (*parola d'ordine* 'lozinka'), dok je u hrvatskom ovaj anglizam muškoga roda (hrv. *password* m.), usprkos tome što su u hrvatskom riječ i *lozinka* ženskoga roda.

4.1.13. Dodajmo da smo ipak naišli na zanimljiv slučaj kad je semantička analogija u hrvatskom djelovala na pridavanje ženskoga roda engleskoj riječi. To je riječ *buce* f. pl. 'vrsta kratkih čizama za snijeg obično od sintetskih materijala i s debelim potplatom' (< engl. *boots* pl.) (ANIĆ/GOLDSTEIN 203). BUJAS (str. 131) u hrvatsko-engleskom rječniku navodi hrv. *buce* f. pl. – engl. *Moon boots*.

Naziv toj vrsti čizama dala je talijanska marka engleskoga imena *Moon Boot*. Ime marke, a zatim i čizama potječe odatle što su izgledom slične obući astronauta. Ovaj se deonimik javlja najčešće u pluralu: tal. *moon boots* m. pl. 'tipo di stivali di materiale sintetico, usati come doposci' (DE MAURO/MANCINI 340). Ušao je i u njemački: *Moonboot* m. (*DUDEN*₃ 902), a rabi se također mahom u množini (*Moonboots*, *WARIG*₄ 888). Oblik hrvatske riječi nastao je elipsom, a ženski je rod dobila semantičkom analogijom prema hiperonimu *čizme* f. pl. (rjeđe u sg. *buca*). Prihvaćanju ovog oblika u hrvatskom zasigurno je pogodio fonosimbolizam, odnosno sličnost s pridjevom *bucmast* i imenicama *buca*, *bucka*.

4.2. Povezivanje s alotropima

4.2.1. U mnogim slučajevima engleska je posuđenica latinskoga podrijetla, a ista latinska riječ nastavlja se i u talijanskom. Naveli smo primjere *pop art* i *body art*, kad je talijanski anglizam ženskoga roda, kao odgovarajuća talijanska imenica *arte* f., koja potječe od iste latinske riječi. Naime, djelovanju semantičke analogije u talijanskom pomažu brojne engleske riječi koje je lako povezati s talijanskima. Spomenuli smo i druge primjere talijanskih anglizama u kojima je to vidljivo: tal. *middle class* f. (*classe* f.), tal. *night line* f. (*linea* f.), tal. *break dance* f. (*danza* f.), tal. *love story* f. (*storia* f.). Naveli smo i pseudoanglizam tal. *holding* f., nastao elipsom od engleskoga *holding company* (tal. *compagnia* f.). Talijanski anglizam *city* f., koji potječe od latinskoga *civitas*, nedvojbeno je dobio rod po talijanskom alotropu *città*, koji je ženskoga roda. U hrvatskom je anglizam *city* muškoga roda (*HER* 181). U talijanskom je riječ *stazione* f. također odredila ženski rod anglizma *Playstation* f. (*ZINGARELLI*₅ 620) 1352), koji je u hrvatskome muškoga roda.

4.2.2. Engleski sportski termin *cup* u hrvatskom je prilagođen prema grafiji predložka, te imamo *kup*, imenicu muškoga roda. U talijanskom joj odgovara riječ istoga etimona, *coppa* (*sportiva*):³⁶ npr. tal. *coppa Davis* – hrv. *Davis kup*; tal. *coppa delle coppe* – hrv. *kup kupova*.

³⁶ U ovome je značenju tal. *coppa* galicizam (< fr. *coupe*, usp. *DISC* 594). Potječe od kasnolatinskoga *cuppa* (kl. lat. *cupa*), kao i engleski *cup*. Usp. *DELI*₂ 394; *ODEE* 235.

Ako se u talijanskom uporabi engleska riječ, i ona dobiva ženski rod (tal. *cup* f., MINI 72).

4.2.3. Hrvatski regionalizam *banda* 'manji (ob. vojni) orkestar limenih instrumenata' (HER 88) i novija posuđenica iz engleskoga *band/bend* m. (< engl. *band*) potječu od iste germanske riječi. Premda su to sličnoznačni alotropi, imenica *banda* nije utjecala na rod anglizma. Nasuprot tomu, u talijanskom je semantičkom analogijom prema (podrijetlom germanskoj) riječi *banda* ('complesso musicale di strumenti a fiato o a percussione, per esecuzioni gener. all'aperto'), engleska riječ dobila ženski rod (tal. *band* f. 'complesso musicale di varia composizione').

4.2.4. Naziv za vrstu droge, engl. *ecstasy*, također je u talijanskoj prilagodbi ženskoga roda (tal. *ecstasy* f., DE MAURO/MANCINI₂ 164), jer se dovodi u vezu s talijanskom riječju *estasi* f. U hrvatskom ni ovaj put postojeća riječ (*ekstaza* f.) nije odredila rod istoga anglizma te je imenica *ecstasy* muškoga roda. U isto semantičko polje spada i neprilagođeni hrvatski anglizam *overdose* (< engl. *overdose* 'a lethal or toxic amount (as of a drug)', MERRIAM-WEBSTER 884), koji je muškoga roda, premda postoji riječ *doza* f. Kao što i očekujemo, u talijanskom je ovaj anglizam ženskoga roda (tal. *overdose* f.), pod utjecajem talijanske riječi *dose* f.

4.2.5. Kao primjer različite prilagodbe roda u talijanskom i hrvatskom možemo navesti i engl. *sitcom* (skraćeno od *situation comedy*), naziv za humorističnu seriju koji u talijanskom dobiva ženski rod (*sit-com* f., DE MAURO 2473). Iako je u hrvatskom *komedija* ženskoga roda, kao i u talijanskom *commedia*, posuđenica *sitcom* u hrvatskom je muškoga roda.³⁷

4.2.6. U talijanskom su često ženskoga roda nazivi društava i organizacija zbog toga što su riječi *società*, *associazione* i *organizzazione* ženskoga roda. Sigla *NATO* (*North Atlantic Treaty Organization*) u

---

³⁷ Usp. <<http://www.mediaking.hr/vijesti/televizija/tv-program/2608-zakon-prvi-hrvatski-sitcom-sa-sluzbenom-web-stranicom>> [20.03.2010.]

talijanskom dobiva ženski rod (usp. RANDO 126), a u hrvatskom je muškoga roda, kao i druge posuđenice na -o.

4.2.7. Katkad nailazimo na oscilacije u rodu. Anglizam *high technology*, koji je u talijanskom, kao što i očekujemo, ženskoga roda (jer postoji tal. *tecnologia* f., kao i hrv. *tehnologija* f.), u hrvatskom može biti muškoga ili ženskoga roda (FILIPOVIĆ₃ 166). No, *high-tech* u talijanskom oscilira u rodu (DE MAURO 1108; ZINGARELLI₅ 831), za razliku od anglizma *hi-fi*, koji je u talijanskom ženskoga roda (DISC 1134; ZINGARELLI₅ 831),³⁸ jednako kao i oblik od kojega je skraćen: *high fidelity* f. (kao tal. *fedeltà* f.).³⁹ U hrvatskom je *hi fi* muškoga roda (HER 436).

5. Jezik posrednik

5.1. U hrvatskom jezik posrednik nerijetko određuje rod posuđenica. Njemački nam je posebice važan u preuzimanju francuskih riječi (usp. MULJAČIĆ₃; FRANOLIĆ₁; v. pogl. *O ulozu njemačkoga...*), ali i brojne riječi koje smatramo talijanizmima ili anglizmima također su zapravo u hrvatski ušle iz njemačkoga.⁴⁰

Ima slučajeva kad izvornoj talijanskoj riječi u hrvatskom odgovara njemački anglizam koji potječe od iste latinske riječi. Primjerice, talijanski *tubo* m. (< lat. *tubus*) ima istu daleku etimologiju kao njemačka riječ *Tube* f. (< engl. *tube* < fr. *tube* m. < lat. *tubus*), koja je ušla u hrvatski. Naša riječ *tuba* ženskoga je roda kao i njezin njemački predložak. Germanizam je i hrv. *runda* f. (< *Runde* f. < fr. *ronde* < lat. pridj. *rotundus*), a u talijanskom mu odgovara anglizam *round* m., kojemu je etimon isti latinski pridjev.

³⁸ U talijanskom *hi-fi* može biti i pridjev 'di apparecchio o di registrazione ad alta fedeltà', a kao imenica u značenju 'impianto stereo ad alta fedeltà' muškoga je roda. Usp. DISC 1134; DE MAURO 1107.

³⁹ U talijanskom postoji i prevedenica *alta fedeltà* f. (DISC 94). Usp. § 6.3.

⁴⁰ O njemačkom posredovanju u preuzimanju engleskih riječi usp. MULJAČIĆ₈ 269; FILIPOVIĆ₂ *passim*; MUHVIĆ-DIMANOVSKI; usp. pogl. *O ulozu njemačkoga...*, § 2.1.

5.2. Po Filipovićevu tumačenju, u hrvatskom je imenica *farma* ženskoga roda uslijed semantičke analogije s riječima *zemlja* i *kuća* (FILIPOVIĆ₁ 200; FILIPOVIĆ₂ § 6.3.4.12.). No, valja reći da je na rod naše riječi mogao utjecati njemački anglizam *die Farm*. MINI (str. 101) navodi ovaj anglizam: *farm* m. (premda je talijanska istoznačnica *fattoria* ženskoga roda). Ne nalazimo ga u talijanskim općim rječnicima jer je znatno rjeđi od hrvatskoga.

5.3. Navest ćemo još nekoliko primjera riječi kojima se pridani rod može objasniti jezikom koji je posredovao u prijenosu engleske riječi, te predstavlja tzv. *etymologia proxima*. Talijanska riječ *boxe* jest galicizam ženskoga roda, kao i njegov francuski predložak (< fr. *boxe* f., usp. HOPE 476), dok je hrv. *boks* muškoga roda. Valja reći da je riječ o francuskom pseudoanglizmu, a ispravan engleski oblik jest *boxing*.

5.4. Već navedeni anglizam hrv. *hal* m. (var. *hol* m.), kojemu odgovara tal. *hall* f., sličnoznačnica je alotropa hrv. *hala* f. (< njem. *Halle* f.).⁴¹ U talijanskom je *yacht* m. anglizam (DE MAURO 2935), a odgovarajuća hrvatska riječ jest *jahta* f., germanizam koji je ženskoga roda kao i njemački predložak *Yacht*. FILIPOVIĆ₃ (str. 281) smatra da je njemačka riječ prilagođenica engleske *yacht*. Prema njemačkim je etimološkim rječnicima *Yacht* f. nastalo skraćivanjem od *Yachtschiff* (*Jageschiff*), a grafija *Yacht* f. stvorena je oslanjanjem na englesku riječ *yacht*, koja je nizozemskoga podrijetla (DUDEN₂ 312; KLUGE 449).

6. Sufiksi latinskoga podrijetla

6.1. Među talijanskim anglizmima nerijetko prepoznajemo latinizme (tzv. *anglolinizme*) ili povratne posuđenice (njemački naziv *Rückwanderer*). Engleske posuđenice često su romanskoga podrijetla. Pojedine engleske sufikse lako je dovesti u vezu s talijanskim sufiksima

---

⁴¹ Hrv. *hala* u FILIPOVIĆ₃ (str. 163) objašnjena je kao izvedenica od *hal* (< engl. *hall*). Držimo da je riječ o germanizmu, a to bilježe i naši jednojezični rječnici ANIĆ/GOLDSTEIN 508; HER 417; ANIĆ₄ 394.

koji su također potekli iz latinskoga,⁴² a to odlučuje i o prilagodbi roda imenica koje sadrže takav sufiks.⁴³

Primjerice, talijanski sufiks *-eria* prilagodba je francuskoga *-erie*, koji je postao produktivan i u engleskom (engl. *-ery*, v. *MERRIAM-WEBSTER* 425). Kako je ovaj sufiks u francuskom i talijanskom ženskoga roda, ne iznenađuje nas da je posuđenica *nursery* u tim jezicima dobila ženski rod (*LAROUSSE*₃ 705; *ZINGARELLI*₅ 1193).⁴⁴

6.2. Engleski sufiks *-ion* odgovara talijanskome *-ione*.⁴⁵ Zbog toga engleske posuđenice koje završavaju na taj sufiks u talijanskom dobivaju ženski rod (npr., *la science fiction*). U hrvatskom isti anglizam, također neprilagođene grafije, ima muški rod. Glazbeni stil nastao krajem 60-ih godina križanjem jazza i rocka naziva se *fusion*. Taj je anglizam u talijanskom ženskoga roda (tal. *fusion* f., *DISC* 1030; *MINI* 116; *DE MAURO/MANCINI*₂ 201). Očigledno je da se engleska riječ *fusion* vrlo lako povezuje s talijanskom imenicom ženskoga roda *fusione*.⁴⁶ Za razliku od talijanskoga, u hrvatskom je ovaj glazbeni termin muškoga roda (hrv. *fusion* m., *ANIĆ/GOLDSTEIN* 461), premda postoji latinizam *fuzija* f. Našem anglizmu *jam session*, koji je muškoga roda (*FILIPOVIĆ*₃ 174), također odgovara talijanski femininum *la jam session*.

6.3. Engleski refleks latinskoga sufiksa *-itas* f. (iz kojega je u talijanskom nastao *-ità*, također ženskoga roda) jest *-ity*.⁴⁷ Engleske imenice koje sadrže ovaj sufiks u talijanskom dobivaju ženski rod, a kako su takvi anglizmi najčešće alotropi postojećih talijanskih riječi,

⁴² Uporaba tvorbenih elemenata latinskoga (a isto tako i grčkoga) podrijetla pridonosi leksičkoj konvergenciji europskih jezika. Govoreći o prefiksima i sufiksima latinskoga podrijetla u engleskom, *TORNAGHI* (str. 318) zapaža: »Molti di questi prefissi sono impiegati con analogo valore e in maniera simile nelle altre lingue europee, in particolare nel lessico della tecnica, della scienza, della musica, della politica e costituiscono, quindi, uno dei principali elementi di avvicinamento e integrazione tra le suddette lingue«.

⁴³ Usp. *SOČANAC*₁ 418. Isto vrijedi i za određivanje roda engleskih imeničkih posuđenica u francuskom (*DABO-DENEGRI*₂).

⁴⁴ Tal. *nursery* 'locale attrezzato per ospitare bambini molto piccoli, spec. in ospedali e cliniche' (*DE MAURO* 1657).

⁴⁵ Za etimologiju engleskoga sufiksa usp. *WEBSTER'S NEW* 743.

⁴⁶ Evo još nekoliko takvih primjera talijanskih anglizama: *la great attraction*, *la location*, *la option*, *la nomination*, *le public relations*, *la confection*, *la compilation* itd.

⁴⁷ Za etimologiju ovoga sufiksa usp. *WEBSTER'S NEW* 750.

važnu ulogu ima i semantička analogija. Primjerice, *high fidelity* f. sinonim je talijanskoga *alta fedeltà* (DE MAURO 1107). Izraz *high society* u talijanskom je također ženskoga roda (DE MAURO/MANCINI₂ 38) jer je tal. *società* femininum. U hrvatskom su anglizmi *high fidelity* i *high society* muškoga roda (FILIPOVIĆ₃ 165).

6.4. Engleski sufiksi *-ance* (francuskoga podrijetla, od fr. *-ance* < lat. *-antia*, *-entia*, ili izravno iz latinskoga, usp. WEBSTER'S NEW 50) i *-ency* (< lat. *-entia*) odgovaraju talijanskim sufiksima ženskoga roda *-anza* i *-enza*. Zbog toga je primjerice medicinski termin *clearance* u talijanskom dobio ženski rod. Talijanski anglizam *trance* (< engl. *trance*) također je ženskoga roda (DE MAURO/MANCINI₂ 559) – smatramo da je tome razlog što sadrži slijed fonema *-ance*, koji je homofon navedenom sufiksu. Hrvatski ekvivalent *trans* muškoga je roda. Na rod anglizma *la currency* mogla je utjecati i semantička analogija s talijanskim *valuta estera* ili *moneta*.

7. Zaključak

7.1. Pri određivanju roda imenica preuzetih iz engleskoga jezika, u talijanskom i hrvatskom naglašena je tzv. tendencija muškoga roda. Djelovanje značenjske analogije, koje uočavamo kad su prilagođenice ženskoga roda jer odstupaju od navedene tendencije, u talijanskom je daleko jače nego u hrvatskom. To je posebice vidljivo kad engleska posuđenica i otprije postojeća talijanska riječ potječu od iste latinske riječi (npr. engl. *art* – tal. *arte*; engl. *dance* – tal. *danza*). Takve su riječi vrlo brojne zbog toga što engleski jezik sadrži 60% riječi latinskoga ili romanskoga podrijetla, napose u stručnim jezicima, iz kojih se preuzimaju riječi koje možemo zbog nedostatka talijanskih naziva barem u prvoj fazi uporabe smatrati posuđenicama iz nužde (*emprunts de nécessité*).⁴⁸

---

⁴⁸ *Emprunts de nécessité*, za razliku od *emprunts de luxe* – termini švicarskoga lingvистa Ernsta Tappoletta (1870.-1939.).

7.2. Kad imenice znače osobe, muškoga su roda ne samo one koje se odnose na muškarce, nego i one koje se mogu odnositi na osobe obaju spolova. U novije se vrijeme smanjuje uporaba muškoga roda (koji je lingvistički neoznačen) za oba spola. U talijanskom se u takvim slučajevima rod najčešće izražava članom muškoga ili ženskoga roda (npr. *il/la cameraman*), u hrvatskom mocijskom tvorbom (*kamerman/kameranka*), a zanimljivo je da je i u engleskom stvorena složenica *cameraperson*, da bi se starija riječ *cameraman* mogla semantički oponirati po spolu složenici *camerawoman*.⁴⁹

7.3. U preuzimanju engleskih (i pseudoengleskih) riječi i određivanju njihova gramatičkoga roda u talijanskom jeziku katkad je prepoznatljiva uloga francuskoga kao jezika posrednika, a za hrvatski je važan posrednik (tj. neposredni davatelj) njemački jezik.

Nepodudarnost rodova anglizama u jezicima primateljima (posebice zbog djelovanja semantičke analogije, kao i jezičnog posredovanja) dovodi do nastanka gramatičkih lažnih parova.

---

⁴⁹ Datacija engleskih složenica potvrđuje nam logiku nastanka spomenutih novih oblika: *cameraman* 1908. godine, *camerawoman* 1971. godine, te *cameraperson* 1976. godine (*MERRIAM-WEBSTER* 171).